

Financiële weerbaarheid jonge agrariërs onder druk?

Hennie van der Veen

De financiële situatie van een bedrijf is afhankelijk van de fase van de bedrijfscyclus waarin het bedrijf zich bevindt. In bepaalde fasen van de cyclus is meer aandacht voor de toekomst van het bedrijf, waarbij er meer wordt geïnvesteerd en meer vreemd vermogen wordt aangetrokken. Nu de prijzen van veel producten laag zijn, zijn vooral de jonge ondernemers kwetsbaar. In dit artikel is onderzocht hoe kwetsbaar ondernemers in verschillende fasen van de bedrijfscyclus zijn voor prijsdalingen en rentestijgingen.

Fases bedrijfscyclus

Jonge agrariërs bevinden zich na de bedrijfsovername vaak in een financieel kwetsbare positie. Om de bedrijfsovername te financieren is veel vreemd vermogen nodig. Dit ondanks het feit dat de overnameprijs vaak onder de marktwaarde van het bedrijf ligt en een deel van het bedrijf dus door de ouders geschonken wordt aan de bedrijfsopvolger. Door de toenemende schaalvergroting nemen kapitaalbehoefte en financieringslasten verder toe. In de jaren voor en na de bedrijfsoverdracht wordt vaak ook veel geïnvesteerd in het bedrijf. Daarna volgt veelal een periode van consolidatie. Vervolgens wordt opnieuw gekeken of bedrijfsoverdracht naar de volgende generatie tot de mogelijkheden behoort. Is er geen opvolger, dan is er vaak sprake van afbouw. Er wordt weinig meer geïnvesteerd en het bedrijf wordt afgebouwd. Is er wel een opvolger, dan wordt er vaak een samenwerkingsverband gevormd en het bedrijf wordt voorbereid op de overdracht. Dit gaat vaak gepaard met hogere investeringen. Tabel 1 toont een aantal kenmerken van de bedrijven in de verschillende fasen in de levenscyclus, waarbij de bedrijven zijn ingedeeld naar leeftijd van de ondernemer en of er sprake is van een opvolger of niet. Bedrijven van de jongere ondernemers zijn gemiddeld het grootste en het productieapparaat is het modernst (moderniteit). Financieel gezien zijn deze bedrijven wel het kwetsbaarst, omdat de buffer van liquide middelen het laagste is en het vreemd vermogen het hoogst. Oudere ondernemers vormen ten opzichte van deze groep het spiegelbeeld: ze zijn kleiner, minder modern en hebben de minste schulden.

Tabel 1	Kenmerken fase bedrijfscyclus 2007			
	Leeftijd ondernemer			
	< 40 jaar	40-55 jaar	> 55 jaar zonder opvolger	> 55 jaar met opvolger
Bedrijfsomvang (nge)	136	118	79	123
Totaal vreemd vermogen (euro)	820.000	686.000	281.000	630.000
Liquide middelen (euro)	69.000	94.000	122.000	259.000
Moderniteit 1)	41	38	27	29
Solvabiliteit	53	60	77	71

1) Eindbalanswaarde van de materiële vaste activa (exclusief grond)/nieuwwaarde van die activa.
Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Van de bedrijven met een jongere ondernemer had gemiddeld 32% in de jaren 2005-2007 een negatieve netto kasstroom (tabel 2). Dit betekent dat er voor die bedrijven geen ruimte overblijft voor het aantrekken van nieuwe leningen en investeringen dus op een laag pitje zullen staan. Toch ligt dit percentage bij de oudere ondernemer zonder opvolger nog hoger. De jongere ondernemers zijn wel in staat om een redelijk goede bruto kasstroom te realiseren, met name doordat deze bedrijven over het algemeen van redelijk

grote omvang zijn. Echter, door het hoge bedrag aan aflossingen en rente is de netto kasstroom beperkt tot 12.300 euro.

Tabel 2 Financiële kenmerken (in euro) fase bedrijfscyclus 2005-2007				
	Leeftijd ondernemer			
	< 40 jaar	40-55 jaar	> 55 jaar zonder opvolger	> 55 jaar met opvolger
Bruto kasstroom 1)	92.900	81.100	24.300	101.500
Aflossingen	53.200	39.200	13.600	47.200
Betaalde rente	27.400	22.000	7.400	23.000
Netto kasstroom	12.300	20.000	3.300	31.300
Aandeel bedrijven negatieve netto kasstroom (%)	32	30	38	11
Investerings	136.300	126.300	47.400	120.500

1) Besparingen + afschrijvingen + betaalde rente
Bron: Bedrijven-Informatienet van het LEI.

Door de hoge financieringslasten (rente en aflossing) en de beperktere financiële ruimte in de netto kasstroom en liquide middelen, zijn vooral jonge ondernemers kwetsbaar voor de kredietcrisis. Daarnaast hebben de bedrijven gemiddeld een hogere omzet. De lagere prijzen en stijgende rentevoeten komen daarom bij de jonge agrariërs extra hard aan. In tabel 3 zijn de effecten weergegeven van een prijsdaling aan de opbrengstenkant van 10% en een hogere rentevoet van 1%¹, bij gelijkblijvende overige kosten. Voor jonge ondernemers heeft dit gemiddeld de meeste gevolgen, de oudere ondernemers zonder opvolger zijn het minst kwetsbaar. Gemiddeld genomen daalt de netto kasstroom voor de jonge ondernemers met 46.200 euro, waarbij voor 3 op de 10 ondernemers een daling van meer dan 50.000 euro geldt. Slechts een beperkte groep van de jonge ondernemers merkt relatief weinig. Bij de oudere ondernemers zonder opvolger zijn de gevolgen voor 42% van de bedrijven beperkt. De gemiddelde daling van de netto kasstroom bedraagt 17.500 euro.

Tabel 3 Effect van 10% prijsdaling opbrengsten en 1% hogere rentevoet op de netto kasstroom, gemiddeld en spreiding (op basis van situatie 2005-2007)				
	Leeftijd ondernemer			
	< 40 jaar	40-55 jaar	> 55 jaar zonder opvolger	> 55 jaar met opvolger
Gemiddelde daling netto kasstroom (euro)	46.200	39.500	17.500	37.600
w.v. daling opbrengsten (euro)	38.600	33.300	15.400	31.200
Verdeling van bedrijven naar daling van de netto kasstroom				
< 10.000 euro	5%	13%	42%	15%
10.000 - 25.000 euro	40%	32%	40%	27%
25.000 - 50.000 euro	27%	35%	13%	33%
50.000 - 100.000 euro	16%	14%	3%	21%
> 100.000 euro	12%	6%	2%	5%

Conclusies

Grotere bedrijven met hoge financieringslasten zijn in economisch moeilijke tijden kwetsbaarder dan andere bedrijven. Vooral bedrijven met jonge ondernemers vallen binnen dat risicoprofiel. Bovendien is er bij hen ook vaak sprake van een beperkte buffer aan eigen vermogen en liquide middelen. De huidige economische crisis met lagere opbrengstprijzen en hogere rentelasten zal vooral voor de jonge ondernemers dus tot problemen kunnen leiden.

¹ De meeste langlopende leningen ondervinden niet direct de gevolgen van een rentestijging, omdat veel hypothecaire leningen een rentevastperiode kennen. Voor nieuwe leningen en leningen waarvoor de rentevastperiode afloopt gelden wel de hogere rentevoeten.